

Datum: 2 juli 2018

Betreft: Wetsvoorstel verduidelijking burgerschapsopdracht

Geachte heer Slob,

Met genoegen hebben de organisaties, verenigd in het Platform Mensenrechteneducatie (PMRE/het Platform), kennisgenomen van het Wetsvoorstel verduidelijking burgerschapsopdracht in het funderend onderwijs. We zijn verheugd dat, na een lange tijd van stilstand, nu eindelijk alle kinderen in Nederland serieus over (hun) mensenrechten zullen worden onderwezen.

Het belang van goed burgerschapsonderwijs

Door de Grondwet en de universele fundamentele rechten en vrijheden van de mens expliciet te benoemen als basiswaarden van de Nederlandse democratische rechtsstaat, geeft het nieuwe wetsvoorstel concreet invulling aan de burgerschapsopdracht.

Omdat het voorstel daarnaast voorschrijft dat de nodige kennis en vaardigheden *herkenbaar* in het onderwijs moeten terugkomen én dat alle betrokkenen moeten zorgdragen voor een op mensenrechten gebaseerde schoolcultuur, ontstijgt het burgerschapsonderwijs het niveau van een (gast)les of project. Daarmee komt Nederland bovendien haar internationale verplichtingen na, of in uw woorden: 'leert iedereen de spelregels van onze democratie' (p. 5 Memorie van Toelichting).

Het is verder heel goed dat de vernieuwde burgerschapsopdracht ook voor particuliere scholen en het speciaal onderwijs van toepassing wordt: daarmee wordt duidelijk dat mensenrechten en kinderrechten voor alle kinderen gelden.

Verbeterpunten

Al met al lijkt de regering zich met de voorgestelde wettekst en bijbehorende Memorie van Toelichting (MvT) bewust van het belang van goed burgerschapsonderwijs en de inbedding hiervan in de mensenrechten. Het Platform wil u daarnaast toch graag een aantal verbeterpunten in overweging geven.

Vermelding van het Europees Verdrag voor de Rechten van de Mens (EVRM) en het VN-Kinderrechtenverdrag (IVRK)

Het Platform is verheugd met de rijkelijke opsomming van mensenrechtenverdragen in de wettekst en de MvT: dat geeft een duidelijk signaal over het belang van mensenrechten voor de Nederlandse democratische rechtsstaat. En hoewel dit natuurlijk geen limitatieve opsomming kan zijn, zou het vanuit het belang van Europese regelgeving voor de Nederlandse rechtsorde niet misstaan om in de wettekst ook naar Europese fundamentele rechten en vrijheden van de mens te verwijzen. Dit vergt slechts het woord 'Europees' voor of na 'universeel'. Aangezien deze wet het primair en voorgezet onderwijs betreft, zou ook een expliciete verwijzing naar het IVRK zeer wenselijk en op haar plek zijn in de genoemde wetsartikelen. Ook in het MvT is, tot genoegen van het Platform, een aantal essentiële mensenrechtenverdragen te vinden, echter, het Platform mist hier de genoemde Europese regels en het IVBPR, evenals het IVRK.

Dat is een gemiste kans.

Zo zou een expliciete verwijzing naar het IVRK verduidelijken dat kinderen het recht hebben om te participeren en gehoord te worden in zaken die hen aangaan (artikel 12 IVRK). In de MvT is daarvoor nu te weinig aandacht: er wordt gesproken over kinderen die moeten 'worden opgeleid' om later in 'onze samenleving' te kunnen meedoen. Daarmee lijkt de MvT uit te gaan van de onjuiste veronderstelling dat kinderen nog geen volwaardige burgers zouden zijn. Wat het Platform betreft zou de MvT duidelijker moeten maken dat kinderen dragers zijn van rechten, als deelnemers aan onze samenleving.

Een expliciete verwijzing in de wettekst naar het IVRK onderstreept bovendien de verdragsverplichting waarmee Nederland, als partij bij het IVRK, gebonden is (de inhoud van) het IVRK op passende en doeltreffende wijze bekend te maken aan alle leden van de Nederlandse samenleving. Een dergelijke stevige verankering van het IVRK, door het verdrag expliciet te benoemen in de wettekst zou een goede eerste stap in die richting zijn.

Migratie is geen nieuwe trend

In de nieuwe MvT staat dat 'de bevolkingssamenstelling meer divers wordt als gevolg van migratie' (p. 5). Het Platform vraagt zich af wat daarmee precies wordt bedoeld en beoogd. In de huidige wet op het burgerschapsonderwijs wordt uitgegaan van pluriformiteit. Dat behoeft volgens het Platform geen aanpassing. Het belang dat de minister hecht aan sociale cohesie, zeker in een globaliserende wereld, onderschrijven wij des te meer.

Caribisch Nederland

In wijziging van de wet primair onderwijs BES (artikel V) en de wet voortgezet onderwijs BES (artikel (VI) wordt verwezen naar de 'Caribisch Nederlandse democratische samenleving'. Het is echter onduidelijk wat daarmee precies wordt beoogd. Het zou goed zijn indien beter inzichtelijk werd gemaakt of, en zo ja, in hoeverre de sociale en maatschappelijke competenties die leerlingen daar dienen te ontwikkelen verschillen van die van kinderen in de (Europese) Nederlandse samenleving. In de MvT vinden we niet de nodige antwoorden op deze vragen.

Verhouding met Curriculum.nu

Parallel aan de totstandkoming van dit wetsvoorstel wordt (onder de naam Curriculum.nu) momenteel het curriculum herzien. Terecht stelt het wetsvoorstel dat de beoogde doelstellingen *herkenbaar* moeten zijn in de kerndoelen en eindtermen van het primair en voortgezet onderwijs: de loutere invoering van een nieuwe wet is niet afdoende om het burgerschapsonderwijs te verbeteren. Zoals u in de memorie van toelichting bij het wetsvoorstel constateert, biedt de huidige wettekst onvoldoende houvast voor scholen en de Onderwijsinspectie om de kwaliteit van het burgerschapsonderwijs te garanderen (p. 9 en 10 MvT).

Het Platform Mensenrechteneducatie heeft de opbrengsten van de eerste en tweede sessie van het ontwikkelteam Burgerschap bestudeerd en is hierover beide malen met het betreffende ontwikkelteam in gesprek gegaan. Tot haar spijt moet het Platform constateren dat de aandacht voor de democratische rechtsstaat en kinder- en mensenrechten nog te weinig expliciet is gemaakt. Om de woorden van het wetsvoorstel gestand te doen, acht het Platform het van groot belang dat binnen (de ontwikkeling van) het thema Burgerschap in het kader van Curriculum.nu, daar explicieter aandacht aan wordt besteed. Bijvoorbeeld door als 'Grote Opdracht' (de kern, de essentie van burgerschap) de 'mensenrechten', 'de rechtsstaat', 'democratie & participatie' en 'pluriforme samenleving' te hanteren en uit te werken. In de te ontwikkelen leerlijn Burgerschap ('de bouwstenen') kunnen voor de vier essentiële aspecten van burgerschap vervolgens kennis, vaardigheden en houding voor het po en vo worden omschreven. Hiervoor biedt de recent opgeleverde 'Grote Opdracht', met daarin elf geïdentificeerde thema's, goede aanknopingspunten.

Afronding

Wij hopen dat u onze input meeneemt in de afronding van het wetsvoorstel. Indien u vragen heeft sta ik u graag te woord namens het Platform.

Hoogachtend,

Namens het Platform Mensenrechteneducatie,

Kirsja Oudshoorn, voorzitter PMRE
06-18048082

Het Platform Mensenrechteneducatie bestaat uit:

Amnesty International Nederland (vz)
Anne Frank Stichting
Centrum voor Mondiaal Onderwijs
Defence for Children
Het Nationaal Comité 4 en 5 mei
Movies that Matter
Nederlands Juristen Comité voor de Mensenrechten
UNICEF Nederland